

ET LIV MED MULIGHEDER

- Kvalitet i sociale
indsatser og hvordan vi
skaber rammerne

DER ER MANGE PROBLEMER AT LØSE

- Fra 2015 til 2017 er antallet af borgere, der har brug for social støtte steget med omkring 14.800 personer fra 168.600 til 183.400.¹
- Fra 2013 til 2018 er antallet af borgere med psykiatriske diagnoser steget med 27 pct. for 0-17 årige og 22 pct. for voksne.²
- Sammenlignet med borgere uden handicap, hvor 88 pct. er tilfredse eller meget tilfredse med livet, er det for borgere med større fysisk eller større psykisk handicap kun hhv. 52 og 34 pct.³
- Den forventede levealder for mænd og kvinder med en psykisk lidelse er i gennemsnit henholdsvis 10,2 år og 7,3 år lavere, efter at lidelsen er diagnosticeret, sammenlignet med den gennemsnitlige dansker på samme alder.⁴
- Kun godt halvdelen af udsatte børn og unge får folkeskolens afgangsprøve, og det er kun 26 pct. af udsatte børn og unge, der har gennemført en ungdomsuddannelse seks år efter afsluttet 9. klasse.⁵

¹ Social- og Indenrigsministeriet (2020) Socialpolitisk redegørelse, s. 42

² KL (2019) Borgere med psykiatriske (hospitals) diagnoser (2013 og 2018), s. 3

³ VIVE (2017) Personer med handicap Hverdagsliv og levevilkår 2016, s. 71f.

⁴ Plana-Ripoll, O., Pedersen, C.B., Agerbo, E., Holtz, Y., Erlangsen, A., Canudas-Romo, V., ... Laursen, T.M. (2019). A comprehensive analysis of mortality-related health metrics associated with mental disorders: a nationwide, register-based cohort study. *Lancet*. doi:10.1016/S0140-6736(19)32316-5.

⁵ KL (2019) Udsatte børn – Nøgletal 2019, s. 5

FORORD

Socialpædagogerne ønsker at sætte kvalitet allerøverst på den socialpolitiske dagsorden. For kvaliteten og fagligheden i de sociale indsatser, vi tilbyder udsatte og sårbare mennesker i Danmark, er helt afgørende for det liv, de kan leve. Hver dag yder medarbejdere, pårørende og frivillige en stor indsats for at hjælpe de mest udsatte og sårbare børn, unge og voksne i Danmark. Det er en indsats, som er vigtig for at skabe velfærd for alle.

Men der er også store udfordringer: Der kommer stadig flere borgere med særlige behov, der har behov for støtte. Økonomien er presset, der er påviselige forskelle i den service, man modtager i kommunerne, og de små specialer er mange steder blevet klemte. For de børn, unge og voksne, der har det største behov for støtte, er konsekvenserne af den faglige og økonomiske udhuling af socialområdet store.

Udsatte børn klarer sig markant dårligere i både skole og voksenliv end deres jævnaldrende. Antallet af unge med psykiske lidelser er kraftigt stigende. Borgere med handicap har markant ringere livskvalitet, og for alle grupper er der stor ulighed i sundhed og levealder.

Det er ikke et velfærdssamfund værdigt. Og vi ønsker at handle på denne uretfærdighed og ulighed, som socialpædagoger og andre aktører på området oplever. Danmark har brug for en langsigtet og visionær socialpolitik, der sikrer livskvalitet og fremtidsudsigter for de mennesker, der har brug for samfundets støtte. Her er kvaliteten af de sociale indsatser en meget væsentlig brik. Det handler om at sikre en rettidig indsats baseret på solid faglig viden. Det kræver et langt større fokus på den enkelte borgers unikke situation, tættere samarbejde på tværs, og det kræver nye og bedre rammer og vilkår for det sociale arbejde.

I dette kvalitetsudspil præsenteres Socialpædagogernes forslag til, hvordan vi skaber mere kvalitet i indsatserne på socialområdet. Området er komplekst og omfattende, udfordringerne er store, og der er ingen quick-fix-løsninger. Derfor kræver det også mod og handlekraft at forandre tingene til det bedre. Vi ser klare tegn på, at der er en politisk opmærksomhed omkring behovet for at løfte socialområdet, og derfor stiller vi os nu i spidsen for at starte debatten om, hvad der skal til for, at Danmarks udsatte og sårbare borgere får et liv med flere muligheder.

God læselyst!

Benny Andersen

Forbundsformand, Socialpædagogerne
Februar 2020

Foto: Ricky John Molloy

HVAD ER KVALITET?

Socialpædagogernes tre pejlemærker for god kvalitet

MÅLET ER DELTAGE- ELSE, FÆLLESSKAB OG MENING

For Socialpædagogerne er målet, at alle borgere får mulighed for at tage aktivt del i fællesskabet og leve et værdigt og meningsfuldt liv. Hvor uddannelse og arbejde skal være en mulighed for dem, der kan. At insistere på menneskets udviklingspotentiale og retten til livskvalitet er en etisk kerneværdi. Men det er også et fagligt perspektiv. Socialpædagoger og andre socialfaglige medarbejdere har på baggrund af teoretisk viden, metodekundskaber og erfaring særlige forudsætninger for at arbejde sammen med og støtte borgerne i en positiv udvikling. Derfor ser vi også et øget fokus på kompetencer og faglighed som en krumtap i det kvalitetsløft, der er behov for på socialområdet.

DET GODE LIV MED AFSÆT I DEN ENKEL- TES HÅB OG DRØMME

Et kvalitetsløft af socialområdet skal tage udgangspunkt i den enkelte borger og ikke i strukturer eller matrikler. Alle borgere har ressourcer, håb og drømme, og det skal altid være udgangspunktet for den hjælp, de modtager. Det handler om en grundlæggende respekt for, at det gode liv kan se ud på mange måder og leves mange forskellige steder, og netop derfor skal støtten kunne tilpasses borgeren og ikke omvendt. Det kræver fleksible, ubureaukratiske og sammenhængende løsninger, der i sidste ende skal måles på, hvilken forskel de gør for borgernes udvikling og livskvalitet.

DET HELE MENNESKE Gennem HELE LIVET

Mange borgere med behov for særlig støtte oplever udfordringer i forhold til overgange mellem sektorer og livsfaser. Mangelfuld visitation, tab af informationer, behandlingsoverlap eller -huller samt manglende inddragelse af og information til borgeren er nogle af de uheldige konsekvenser af manglende koordinering og helhedsorienteret tænkning, som kan medføre, at kvaliteten af indsatsen over for den enkelte daler. Socialpædagogerne ser derfor et stort potentiale i at forstærke samarbejdet på tværs af borgere, sektorer og fagprofessionelle, når kvaliteten af sociale indsatser skal løftes.

Mit job er at se ressourcer, ønsker, værdier og håb. Jeg har fokus på det mennesket kan og styrke det, det gerne vil mere af. Det gør jeg ikke i kraft af mig selv men udelukkende i kraft af solidt fagligt håndværk. Ligesom tømreren ved jeg, om jeg skal benytte en hammer eller en boremaskine, et stort søm eller en skrue.

Der er høj faglighed og intentionalitet bag mit arbejde, og den socialpædagogiske indsats jeg udfører, flytter mennesker, skaber håb om forandring og øger den enkeltes livskvalitet.

- Socialpædagog

HVAD ER KVALITET I SOCIALPÆDAGOGISK ARBEJDE?

- **Gennem redskaber som relationsdannelse, refleksion og det helhedsorienterede perspektiv,** kan socialpædagoger arbejde med kerneområder som dannelse og udvikling af livsduelighed, samt omsorg for det enkelte menneske - herunder også følelsen af at være set, hørt og forstået, med de tanker, følelser, fantasier og drømme, som det har.
- **Det kræver en særlig indsats at kortlægge et menneskes udviklingsbetingelser** og muligheder både fysisk og psykisk. Socialpædagoger er trænet i at observere ikke kun dem, de arbejder med, men også sig selv og konteksten de er i for at kunne vurdere hvilke betydninger og konsekvenser, samspillet får.
- **Socialpædagoger arbejder i et felt af etiske overvejelser** og bevidsthed om normer og værdier – samfundets, egne og særligt borgerens. Udvikling og trivsel måles altid ud fra en individuel vurdering fra menneske til menneske. Socialpædagoger arbejder med nøje tilrettelagte interventioner, udviklingsmål og planer, men altid med empatien, nysgerrigheden, omsorgen og nærværet forrest. På den måde kan de sikre, at mennesker i udsatte positioner, får muligheden for at blive livsduelige, og har styrke og evner til at leve, fungere og udvikle sig.

DET SPECIALISEREDE SOCIALOMRÅDE

Det specialiserede socialområde dækker et bredt spektrum af målgrupper. Der er borgere med mindre komplekse problemstillinger, som kan klare sig med en lettere form for hjælp, og i den anden ende af spektret er der små målgrupper med meget komplekse problemstillinger, der har brug for højt specialiseret støtte. Kvaliteten i indsatserne hænger i høj grad sammen med de forskellige målgruppers problemstillinger og behov.

EKSEMPLER PÅ MÅLGRUPPER PÅ DET SPECIALISEREDE SOCIALOMRÅDE

DET HØJT SPECIALISEREDE OMRÅDE:

- Borgere med kompleks erhvervet hjerneskade
- Særligt skadede spæd og småbørn (føtalt alkohol syndrom)
- Borgere med svære spiseforstyrrelser

DET MODERAT SPECIALISEREDE OMRÅDE:

- Borgere med udviklingshæmning
- Børn og unge med autisme
- Borgere der lever i hjemløshed

DET LET SPECIALISEREDE OMRÅDE:

- Børn og unge med lettere angst
- Børn og unge med psykisk sårbarhed
- Voksne med lettere fysiske handicap

Trekanten viser tre niveauer af socialområdet og illustrerer, at jo mindre målgrupperne er og jo mere komplekse problemstillinger målgrupperne har, desto mere begrænset befolkningsgrundlag har den enkelte kommune for at opbygge specialiseret viden og selv kunne levere indsatser af høj faglig kvalitet til målgrupperne.

På det let specialiserede område har de enkelte kommuner selv grundlaget for at tilvejebringe en kvalificeret støtte.

På det moderat specialiserede område vil der ofte være brug for et samarbejde på tværs af kommunegrænser, mens

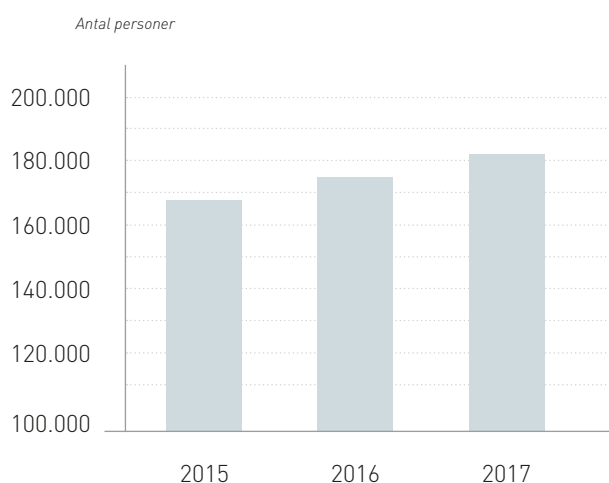
der på det højt specialiserede område altid vil være behov for tværkommunalt og -sektorielt samarbejde for at opbygge og vedligeholde den fornødne faglige viden og levere indsatser med tilstrækkelig faglig kvalitet. På det højt specialiserede område er der derfor et særligt behov for national planlægning og koordinering af indsatser på tværs af kommuner, regioner og private leverandører for at opnå en volumen i indsatsen, der gør det muligt at opretholde og udvikle specialiseringen. Socialpædagogernes forslag til en model for national speciale planlægning præsenteres i det følgende afsnit, POLITIKFORSLAG PÅ DET HØJT SPECIALISEREDE SOCIALOMRÅDE.

Men der er også udfordringer som kalder på løsninger og tiltag, der går igen på tværs af de tre niveauer. De beskrives i afsnittet, POLITIKFORSLAG OM ET KVALITETSLØFT PÅ DET BREDE SOCIALOMRÅDE, og inkluderer bl.a. krav om uddannet personale og kompetenceudvikling.

I sidste afsnit præsenteres Socialpædagogernes forslag om økonomisk opprioritering og solidariske finansieringsformer, der gælder hele det specialiserede socialområde.

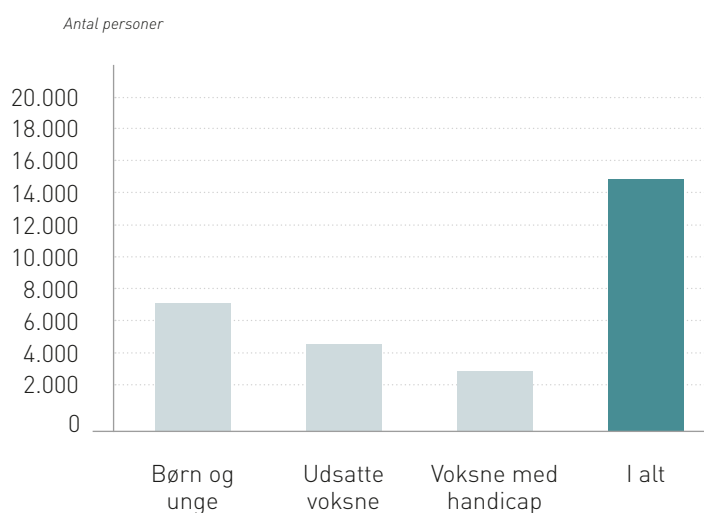
STIGNING I ANTAL MODTAGERE AF SOCIALE INDSATSER

2015-2017

STIGNING I ANTALLET AF MODTAGERE AF SOCIALE INDSATSER OPDELT PÅ MÅLGRUPPER

2015-2017

Anm.: Opgørelsen omfatter personer, der indgår i befolkningsregisteret ultimo året. Se også anmærkningen til figur 2.1 og bilag 3 om modtagere af sociale indsatser på voksenområdet. Kvinder med ophold på kvindekrisecentre indgår ikke i opgørelserne, da data herom først findes fra 2017 og frem. Der knytter sig forbehold til opgørelsen af udsatte voksne i stofmisbrugsbehandling i 2015, jf. bilag 3. Tallene er opregnet til landsplan på baggrund af indbyggertal.

Kilde: Social- og Indenrigsministeriet (2020) Socialpolitisk redegørelse, s. 42

POLITIKFORSLAG PÅ DET HØJT SPECIALISEREDE SOCIALOMRÅDE

Foto: Sandra Odgaard

"For Socialpædagogerne er det vigtigt, at der er de rette tilbud af høj kvalitet til de mennesker, der har de største udfordringer, så de altid kan få den hjælp, de har brug for. Det gælder uanset hvor i landet de bor, og hvor sjældne og komplekse deres problemstillinger er."

- Benny Andersen

EN NATIONAL SPECIALEPLAN

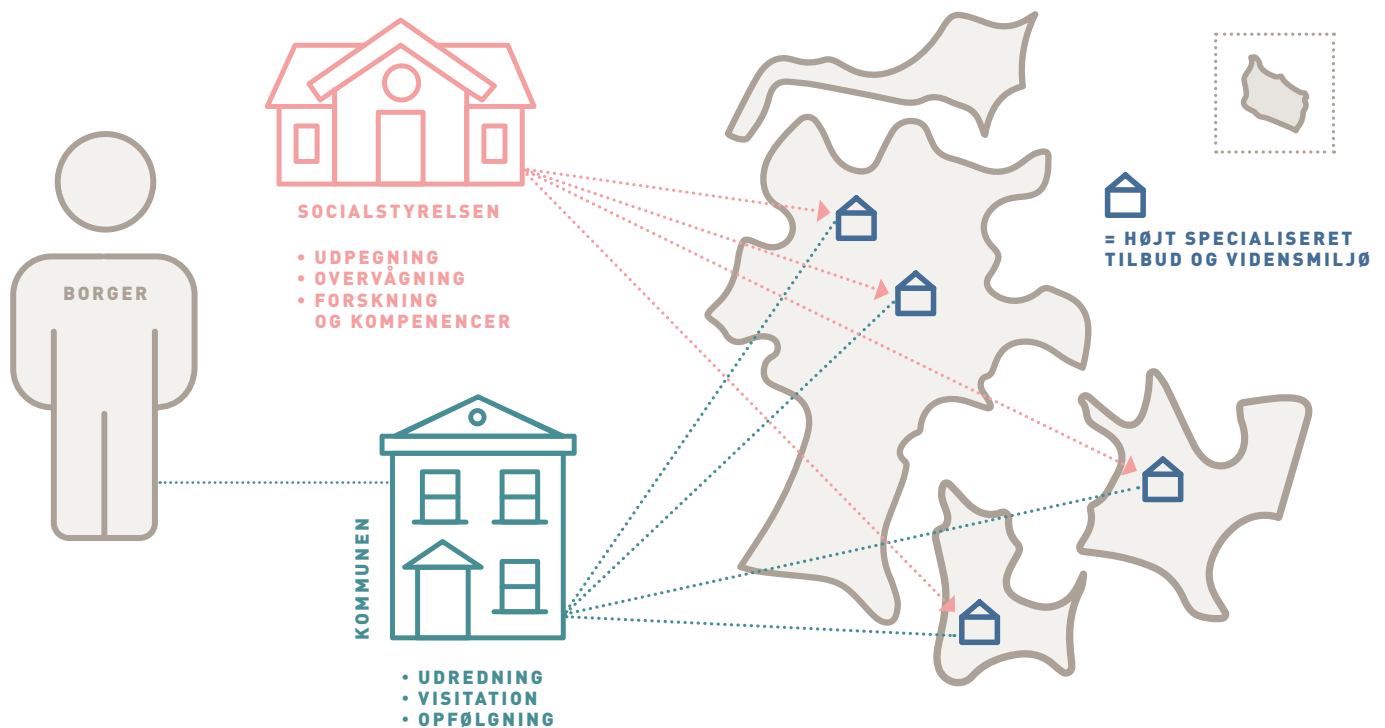
Den højt specialiserede faglige viden på socialområdet er under pres. For borgere med meget komplekse og/eller sjældent forekommende problemstillinger kan det i dag være postnummeret, der afgør om man får en specialiseret støtte eller ej.

De færreste kommuner har selv grundlaget for at opbygge ekspertisen og relevante tilbud til de små målgrupper, og både for den enkelte og for samfundet kan fraværet af en effektiv hjælp blive en meget stor omkostning. Den nationale koordinationsstruktur under Socialstyrelsen overvåger i dag det højt specialiserede område, men har hverken mandat til eller grundlag for

at danne det nødvendige sikkerhedsnet om støtten til borgere med sjældne og komplekse behov. Socialpædagogerne mener, at der er behov for en national specialeplanlægning, der sikrer opbygning og udvikling af specialiserede faglige miljøer, så målgrupperne på det højt specialiserede område kan få en dækkende støtte, uanset hvor i landet man bor. Socialpædagogernes forslag til en national specialeplanlægning er præsenteret og uddybet i modellen på næste side.

Den grundlæggende idé med den nationale specialeplanlægning er at sikre, at faglige hensyn bliver det bærende hensyn i udredning, visitation, indsatser

og opfølgning på det højt specialiserede område. I Socialpædagogernes forslag til en specialeplanlægning sker dette ved, at kommunerne forpligtes til at inddrage specialiseret viden i udredningen af borgerens støttebehov og i visitationen til konkrete indsatser. Samtidig udpeger Socialstyrelsen specialiserede vidensmiljøer, der kan levere denne rådgivning til kommunerne, og udarbejder bindende kvalitetsstandarder og forløbsprogrammer, som danner rammen for den støtte, borgeren skal modtage. Derudover sikrer modellen, at borgerne i målgruppen får de rette indsatser ved at styrke både tilsyn, retssikkerhed og kommunernes økonomiske incitamenter.

NATIONAL PLANLÆGNING

- **Socialstyrelsen udpeger på baggrund af en nærmere analyse,** hvilke målgrupper der skal være omfattet af den nationale specialeplanlægning.
- **Socialstyrelsen udarbejder kvalitetsstandarder** og forløbsprogrammer for udvalgte målgrupper og indsatser, der skal følges af kommunerne.
- **Socialstyrelsen afgør,** hvilke tilbud i landet, der skal opbygge og udvikle specialiserede faglige vidensmiljøer, som skal bidrage til udredning og rådgivning om relevante indsatser til kommunerne. De udpegede tilbud skal have indgående praksiskendskab til borgermålgrupperne.
- **Der oprettes nationale forsknings- og kompetenceprogrammer** i specialerne indenfor de udvalgte målgrupper, som vidensmiljøerne i myndighedsindsatsen og på de sociale tilbud anvender. Herunder skal det internationale samarbejde omkring viden og metodeudvikling udvikles og styrkes.

- **Socialstyrelsen overvåger** området og udarbejder hvert år en oversigt over, hvordan kommunerne henviser borgerne til de højt specialiserede tilbud.

UDREDNING, VISITATION OG OPFØLGNING

- **Kommunerne har ansvaret** for udredning af borgerens støttebehov og visitation til støtteforanstaltninger.
- **Kommunerne forpligtes til at inddrage ekspertise** fra de udpegede specialiserede vidensmiljøer i udredningen og visitationen.
- **Der skal være en tættere opfølgning i sagerne,** der skal sikre, at borgeren oplever udvikling og trivsel.
- **Der oprettes en særlig fast-track funktion i Ankestyrelsen** til afgørelse af sager, der har hastende karakter eksempelvis afgørelser om indsatser til voksne med senhjerne-skade eller unge med meget svære spiseforstyrrelser.

HØJT SPECIALISEREDE INDSATSER

- **Den specialiserede viden og rådgivning skal kunne leveres ud af huset,** sættes i spil der hvor borgeren er og anvendes til at klæde medarbejdere på - både i lokale indsatser indenfor det specialiserede socialområde og i tilbuddene på almenområdet (eksempelvis skole og daginstitutioner) samt give rådgivning direkte til borgere og familier efter kommunens henvisning.
- **Socialtilsynene opretter "specialafdelinger",** der oparbejder særlig ekspertise i at føre tilsyn med højt specialiserede indsatser. "Specialafdelingerne" kan dække flere landsdele.

ØKONOMI

- **Udgifterne til opbygning og bevarelse af vidensmiljøer finansieres af staten over finansloven.**
- **For udvalgte målgrupper indføres økonomimodeller med en fast kommunal takst.** Udgifter ud over taksten afholdes ved objektiv finansiering, inspireret af modellerne som anvendes på sikrede institutioner og børnehuse.

POLITIKFORSLAG OM ET KVALITETSLØFT PÅ DET BREDE SOCIALOMRÅDE

UDDANNELSESKRAV I DØGN- OG BOTILBUD

Sociale indsatser skaber hver dag positive forandringer til gavn for dem, der har allermost brug for det. Udsatte og sårbare børn, unge og voksne bliver hjulpet og støttet til at udvikle sig og trives, til at deltage i fællesskaber og samfundsliv og til at mestre hverdagens gøremål, mv. De forandringer i borgernes liv kommer ikke af sig selv. En meget væsentlig faktor er personalets viden, kompetencer og uddannelse. Socialpædagogisk arbejde kræver socialpædagogiske kompetencer.

Denne faglighed er til stede på mange sociale tilbud i Danmark. Men der er desværre også en række eksempler på, at børn, unge og voksne ikke får et tilbud, der matcher deres behov. Hvor der er tale om døgn- og botilbud, som i

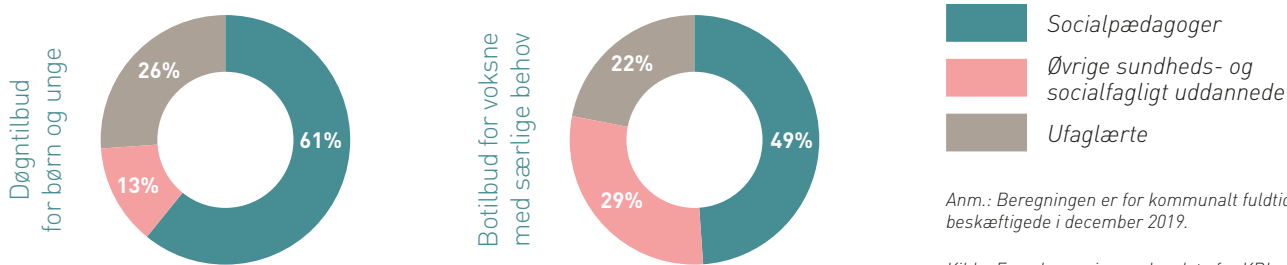
vidt omfang er bemandet med uuddannet personale, der hverken har den fornødne viden eller faglighed til at yde den nødvendige støtte. På de kommunale døgn- og botilbud for udsatte børn og unge er cirka hver fjerde medarbejder ufaglært – og der er så vidt vides intet, der taler for, at tallene er bedre på det private område.

Landets udsatte og sårbare borgere kan ikke være tjent med i så vidt omfang at møde medarbejdere uden relevant faglig viden og indsigt. Tallene viser tydeligt, at der er behov for højere faglige standarder for vores sociale tilbud. I dag er der hverken krav til den faglige baggrund hos medarbejderne på sociale døgn- og botilbud – eller til at personalesammensætningen registreres systematisk.

Socialpædagogerne mener derfor, at de lovgivningsmæssige krav til faglighed og kvalitet på døgn- og botilbud skal skærpes, så der stilles tydelige krav til uddannelse og personalesammensætning, for at man overhovedet kan blive godkendt som socialt døgn- eller botilbud.

Når der er tale om socialpædagogiske tilbud, må det være et naturligt krav, at medarbejderne altovervejende har en socialpædagogisk uddannelse – selvfølgelig med respekt for, at der ud fra konkrete hensyn kan være brug for andre fagligheder i opgavevaretagelsen. Den konkrete personalesammensætning på tilbuddene skal registreres og offentliggøres, så det er muligt at få indblik og overblik.

MANGE ANSATTE PÅ KOMMUNALE DØGN- OG BOTILBUD ER UFAGLÆRTE

SOCIALPÆDAGOGERNES KONKRETE FORSLAG:

- **Krav om socialpædagogiske kompetencer** på bo- og døgn tilbud, og at socialtilsynene får til opgave at påse, at uddannelseskravet er opfyldt.
- **Personalesammensætning på de enkelte tilbud offentliggøres på Tilbudsportalen.**
- **Udvikling i personalesammensætning** offentliggøres af Socialstyrelsen sammen med årsrapport om socialtilsynenes virke.

EN STYRKET SOCIALPÆDAGOGISK UDDANNELSE

Når talen falder på pædagoguddannelsen, tænker mange nok på daginstitutioner og minimumsnormeringer. Men faktum er, at cirka 40 procent af de studerende på pædagoguddannelserne får job som socialpædagog.

Den fælles brede pædagoguddannelse uddanner til vidt forskellige arbejdsområder. De har forskelligt fagligt indhold, dagsordener, målsætninger, lovgivninger og rammebetingelser. Det skal afspejles i uddannelsen, hvis den skal kvalificere til det professionsfelt, der venter: fra pædagogen, der skal arbejde i vuggestue, til socialpædagogen, der skal arbejde med voksne med svære psykiske lidelser eller handicaps.

Samtidig ved vi, at problemstillingerne hos de borgere, der modtager sociale/ socialpædagogiske indsatser, bliver stadig mere komplekse. Fx oplever mange socialpædagoger flere udviklingshæmmede med psykiatriske overbygningsproblematikker, flere udsatte unge med misbrugsproblemer og hjemløshed, flere sårbare børn med angst, skolevægring og spiseforstyrrelser, mv.

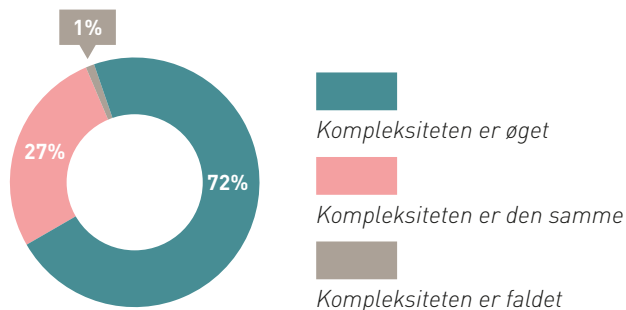
Det social- og specialpædagogiske indhold skal styrkes, hvis kommende socialpædagoger skal matche arbejdsmarkedets behov for viden og kompetencer. Både ledere og medarbejdere på det specialiserede socialområde efterspørger øget specialisering og kvalitet i pædagoguddannelsen. Det gælder bl.a.

socialpædagogiske metoder, viden om sundhed og medicin, konflikthåndtering, samarbejde med pårørende og frivillige.

Socialpædagogerne foreslår derfor en selvstændig socialpædagoguddannelse med styrket social- og specialpædagogisk indhold og en tættere kobling mellem teori og praksis. Der er brug for en uddannelse, som giver de studerende personlig såvel som professionel dannelse. En uddannelse som ruste de studerende med velfunderet socialpædagogisk faglighed, sikrer personlig udvikling, og lærer dem om social ansvarlighed. Undervisningen, forberedelsen og praktikken på uddannelsen skal bygges op, så den imødekommer de krav, der stilles på det socialpædagogiske arbejdsmarked.

LEDERNE OPLEVER, AT KOMPLEKSITETEN I BORGERNES PROBLEMSTILLINGER ER STEGET

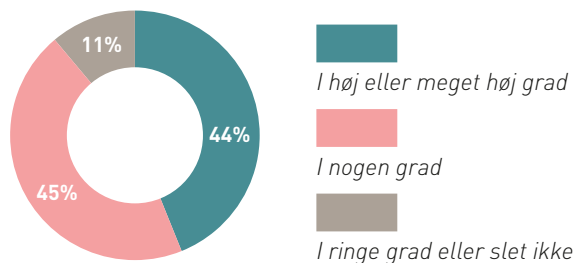
Hvordan oplever du kompleksiteten i borgernes/børnernes/de unges problemstillinger sammenlignet med for to år siden?

Kilde: Socialpædagogernes bostedsanalyse blandt ledere, 2019, n: 274

LEDERNE EFTERSPØRGER MERE SPECIALISERET VIDEN

I hvilken grad er der brug for mere specialiseret viden på din arbejdsplads i forhold til borgernes/børnernes/de unges behov?

Kilde: Socialpædagogernes bostedsanalyse blandt ledere, 2019, n: 276

SOCIALPÆDAGOGERNES KONKRETE FORSLAG:

- **Der oprettes en selvstændig Socialpædagoguddannelse med styrket social- og specialpædagogisk indhold**, så kommende socialpædagoger imødekommer arbejdsmarkedets behov for specialiseret viden og kompetencer, fx indenfor anbragte børn og unge, psykiatri samt voksenhandicapområdet.
- **Nyuddannede socialpædagoger skal rustes med solid social- og specialpædagogisk faglighed**, herunder relevant teori, socialpædagogiske metoder og socialpædagogiske handlekompetencer. Konkret foreslås fx styrkelse af kompetencer til samarbejde med pårørende, samarbejde med frivillige, tværfagligt samarbejde, viden om sundhed, medicin, håndtering, konflikthåndtering og krav til dokumentation.
- **Sammenhængen mellem undervisningen og det socialpædagogiske praksisfelt skal styrkes**, så de studerende dels har mulighed for at spejle teorien i praksis og omvendt og dels får et indblik i det brede social- og specialpædagogiske arbejdsmarked.

FAGLIGT STÆRKERE FOREBYGGENDE OG TIDLIGE INDSATSER

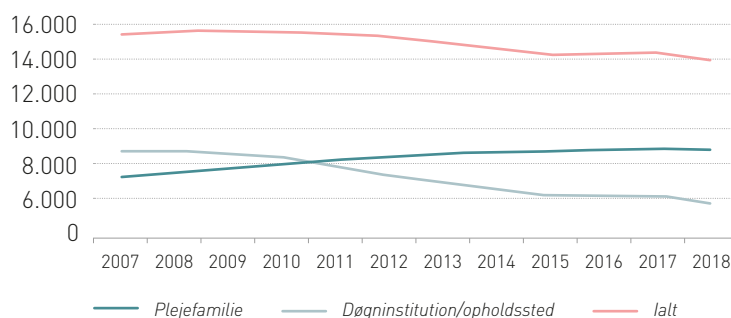
De seneste år har kommunerne i stor stil omlagt fra døgntilbud (herunder anbringelser på børneområdet og botilbud på voksenområdet) til mindre omfattende indsatser bl.a. med det formål at forebygge sociale problemer og mistrivsel med hjemmebaserede indsatser, gruppebaseret støtte, mv. En konsekvens heraf er, at der mange steder lukkes døgnpladser, og det specialiserede faglige miljø, der er omkring disse pladser, opløses eller reduceres mærkbart.

Tidlige indsatser og forebyggelse kan i en lang række tilfælde være den rigtige løsning, hvis den faglige kvalitet er i orden. Hvad angår den omfattende omlægning i kommunerne, er der dog reelt ingen solid faglig viden om, hvad effekterne er for borgerne. Socialpædagoger over hele landet peger på en sådan uhensigtsmæssig brug af mindsteindgrebsprincippet, hvor døgntilbud først bevilges som allersidste mulighed, når alt andet har været forsøgt. Dette er stærkt bekymrende.

For en del børn vil fx en tidlig anbringelse være den mest effektive forebyggende indsats, og lovgivningen på området bør afspejle dette. De forebyggende og tidlige indsatser trænger derudover generelt til et kvalitativt eftersyn, og vi skal have mere viden om effekten af indsatserne.

ANBRINGELSER I DØGNINSTITUTIONER/OPHOLDSSTEDER FALDER, OG FAMILIEPLEJEANBRINGELSER STIGER 2007-2018

Antal anbragte personer

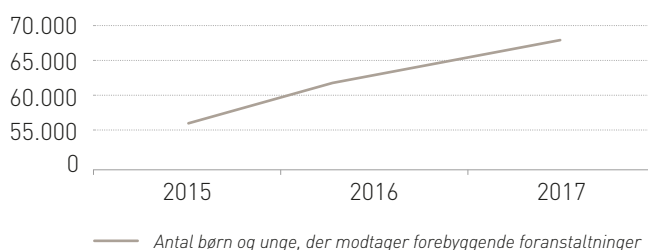

Anm.: Figuren omfatter børn og unge, der har været anbragt uden for hjemmet i alderen 0-17 år i løbet af et givet år. Nogle børn og unge har både været anbragt i en plejefamilie og på døgninstitution/opholdssted mv. i samme år og kan således indgå to gange i opgørelsen.

Kilde: Social- og Indenrigsministeriet (2020) Socialpolitisk redegørelse, s.51

STIGNING I FOREBYGGENDE FORANSTALTNINGER TIL BØRN OG UNGE 2015-2017

Antal børn og unge, der modtager forebyggende foranstaltninger

Anm.: Figuren omfatter alle, der i 0-17-årsalderen modtog en tidlig forebyggende indsats eller en forebyggende foranstaltning i løbet af 2015, 2016 eller 2017.

En del af stigningen i de forebyggende foranstaltninger skyldes en reel stigning i antallet af tidlige forebyggende indsatser efter servicelovens § 11. En del af forklaringen kan også være, at kommunerne i højere grad vælger at indberette disse indsatser til Danmarks Statistik. Også uden § 11 er der dog sket en lille stigning i antallet af børn og unge, der modtager en forebyggende foranstaltning steget.

Kilde: Social- og Indenrigsministeriet (2020) Socialpolitisk redegørelse 2019, s. 263, Social- og Indenrigsministeriet (2018) Socialpolitisk redegørelse 2018, s. 316 og Social- og Indenrigsministeriet (2017) Socialpolitisk redegørelse 2017, s. 244.

SOCIALPÆDAGOGERNES KONKRETE FORSLAG:

- **Det præciseres i loven**, at et døgntilbud kan have et forebyggende sigte, og at det afgørende er, at borgerne sikres den rette indsats til rette tid. Lovændringen skal have fokus på at tilgodese særligt udsatte børn, unge og voksne.
- **Der bør i højere grad gennemføres grundig forskning** i effekterne for borgerne af forebyggende og hjemmebaserede indsatser, herunder hvad der virker for hvilke målgrupper.
- **Der skal indføres faglige standarder for forebyggende og tidlige indsatser.** Disse faglige standarder skal også sikre, at den socialpædagogiske faglighed sættes mere i spil i det tværfaglige samarbejde omkring barnet og familien. Medarbejdere fra de specialiserede døgn- og botilbud vil i høj grad kunne bidrage med faglighed og kvalitet i de tidlige og forebyggende indsatser. Også af den grund er det vigtigt at værne om de specialiserede faglige miljøer, der findes på døgntilbuddene.

MERE KVALITET I ANBRINGELSER

Anbringelsesstederne i Danmark spiller en afgørende og oftest positiv rolle i børnenes liv. Alligevel har anbragte børn og unge langt fra de samme livsmuligheder som deres jævnaldrende. Alt for mange anbringes for sent og fratages dermed deres mulighed for at opleve en tryk barndom. Alt for mange oplever uplanlagte brud i anbringelse og skolegang og kan ikke følge med deres jævnaldrende, når det gælder uddannelse og job. Alt for mange oplever, de er sat uden for de sociale fællesskaber, som andre børn og unge har adgang til og at overgangen til voksenlivet er alt for svær.

For Socialpædagogerne bygger en god anbringelse altid på en grundig udredning, et fagligt velfunderet match mellem barn og anbringelsessted og et samarbejde med familien, der er tilpasset barnets behov. Børnenes egen stemme er gennem hele forløbet af helt

afgørende betydning for et godt anbringelsesforløb.

Folkeskolen har et særligt ansvar når det gælder om at få alle elever med. Men de socialpædagogiske kompetencer kan i langt højere grad end i dag bruges til at styrke udsatte børns læring og trivsel i skolen.

Anbringelser i plejefamilier skal have et særskilt fokus. Familieplejerne i Danmark løfter en af de helt store velfærdsopgaver og de seneste år er der sket en markant omlægning fra anbringelse på døgntilbud mod flere anbringelser i plejefamilier.

De børn, der anbringes i familiepleje i dag, er ofte børn, der har levet under meget belastede vilkår, og som har været udsat for mange svigt. Det kræver overskud og ressourcer fra plejefamilien at skabe et trygt hjem for et anbragt

barn. Samtidig åbner familieplejerne ikke bare deres dør og deres hjem for plegebarnet, men ofte også for barnets forældre, bedsteforældre, søskende og netværk samt for en række professionelle i barnets liv.

At være familieplejer kræver stor viden, indsigt og rummelighed. Men familieplejere er ikke som medarbejderne på døgntilbuddene en del af et fagligt vidensmiljø. Familieplejere har ikke kolleger, de kan sparre med, og de kan ikke gå hjem og koble fra, når tingene bliver udfordrende. Familieplejere står grundlæggende meget alene med en stor og svær opgave. For ofte ses det, at plejefamilier må give op – fordi opgaven bliver for svær eller forholdene som plejefamilie er for hårde – og prisen er høj for det barn, der derfor får et brud i anbringelsen.

CASE: BRUSSETKOLLEN I OSLO

Brusetkollen er rammen om et mangefacetteret tilbud til udsatte børn og unge og deres familier. Der er mere traditionelle døgntilbud til unge, og samtidig er plejefamilier tilknyttet, og kan trække på de faglige kompetencer, sparringsmuligheder og det faglige miljø på stedet. Det er med til at skabe ro og stabilitet i anbringelserne. Derudover kan børnene anbringes tidsbegrænset i plejefamilierne samtidig med, at der arbejdes intensivt med udvikling i den biologiske familie med henblik på senere hjemgivelse. Stedet tilbyder endvidere kortvarige intensive skole- og læringsforløb for børn og unge med massiv skolevægring.

SOCIALPÆDAGOGERNES KONKRETE FORSLAG:

- **Døgntilbud skal være ressource- og videnscentre**, hvor den faglighed og ekspertise, som er på døgntilbuddene, bliver sat spil i forhold til at finde løsninger for udsatte familier – også uden for døgntilbuddets matrikel – og som hjælp til plejefamilier.
- **Der skal udarbejdes en national plan for plejefamilieområdet** med fokus på at rekruttere, fastholde og opkvalificere plejefamilier. Det skal ske ved at sikre plejefamilier bedre løn- og ansættelsesforhold, så der skabes mere stabilitet, og så skal alle godkendte plejefamilier have adgang til kvalificeret kompetenceudvikling, psykologfaglig supervision og faglig sparring med andre plejefamilier.
- **Alle tidligere anbragte skal have ret til efterværn**, så de får de bedst mulige forudsætninger for at træde ind i voksenlivet.
- **Anbragte børn og unge skal sikres kontinuitet og kvalificeret støtte i deres skolegang**. Der skal tænkes mere i helheder. Det kræver, at der sker en tæt koordinering og samarbejde på tværs af anbringelsessteder og skole.

Foto: Nathan Andersson

Vi har brug for, at det faglige niveau, uddannelse, kurser og faglig sparring til plejefamilier vægtes langt højere. Det er børnene, der lider under mangel på ekspertise og faglighed.

- Familieplejer

FAKTA OM PLEJEFAMILIE- OMRÅDET

- På landsplan er antallet af plejefamilier faldet fra 6.312 i 2015 til 5.888 i 2018 svarende til et fald på 7 pct. Dette fald opleves på tværs af de fem socialtilsyn.
- På landsplan er antallet af nye plejefamiliegodkendelser faldet fra 552 i 2015 til 355 i 2018 svarende til et fald på 36 pct.
- Tilsynene oplever alle en faldende interesse for at være plejefamilie – blandt udtrykt ved færre ansøgere og at flere eksisterende plejefamilier ønsker at stoppe. Hertil kommer, at en del plejefamilier mister godkendelsen, fordi de ikke har haft plejebørn i tre år.
- Siden år 2000 er gennemsnitsalderen for plejeforældre steget fra 46 til 52 år i 2017

Kilde: Socialstyrelsens Årsrapport 2018 om socialtilsynenes virksomhed og Social- og Indenrigsministeriets (2020) Socialpolitisk redegørelse

ET MERE UDVIKLINGSORIENTERET TILSYN

Med indførelsen af de fem socialtilsyn i 2014 er der kommet mere fokus på kvaliteten for borgeren og på fagligheden på de sociale tilbud. Socialtilsynenes egne årsrapporter viser dog med al tydelighed, at der fortsat er udfordringer med at sikre den rette faglighed og kvalitet på for mange sociale tilbud samt at sikre ensartethed i kvaliteten på tværs af landet. Undersøgelser viser også, at tilsynspraksissen er meget forskelligartet på tværs af de fem socialtilsyn – fx vedrørende borgerinddragelse, brugen af sanktioner over for tilbuddene, andelen af uanmeldte tilsyn, mv.

Samtidig er det Socialpædagogernes erfaring, at socialtilsynet, sammen med

de øvrige tilsyn på døgn- og botilbud udgør en meget stor bureaukratisk byrde, som i praksis ikke fuldt ud står mål med den værdi, der tilføres.

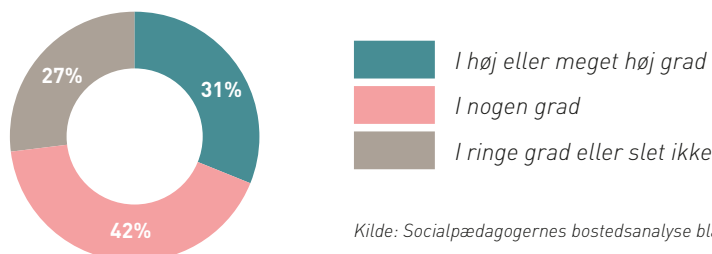
En af de vigtigste veje til at løse disse problemer er at styrke socialtilsynenes rolle som kvalitetsudvikler. Det forudsætter, at der er stærke socialfaglige kompetencer i de enkelte tilsyn, og at socialtilsynene får flere reaktionsmuligheder, når de møder problemer med fagligheden på et tilbud fx i form af øgede muligheder for at arbejde med at understøtte tilbuddenes faglige udvikling og kompetenceopbygning, den pædagogiske retning, ledelse, mv. Samtidig er der behov for en mere ens-

artet og systematisk praksis på tværs af tilsynene samt et stærkere fokus på at lytte til de borgere, der bor på tilbuddene, når der føres tilsyn.

I dag er der også en udfordring i, at tilbuddene mødes af forskellige krav fra hhv. socialtilsynet, Arbejdstilsynet og Styrelsen for Patientsikkerhed. Mange tilbud oplever, at der kan opstå overlap og modstridende krav fra de forskellige tilsynsmyndigheder, bl.a. fordi de ser tilbuddet som hhv. borgerens hjem, arbejdsplads og et medicinsk behandlingssted.

LEDERNE OPLEVER, AT SOCIALTILSYNENE KAN BLIVE BEDRE TIL AT UNDERSTØTTE KVALITET OG DEN FAGLIGE UDVIKLING

I hvilken grad oplever du, at socialtilsynet er med til at løfte den faglige kvalitet på din arbejdsplads?

Kilde: Socialpædagogernes bostedsanalyse blandt ledere, 2019, n: 262

SOCIALPÆDAGOGERNES KONKRETE FORSLAG:

- **Socialtilsynets kvalitetsmodel skærpes** i forhold til at fokusere på tilbuddenes faglighed, kompetencer, pædagogiske retning og udviklingsfokus for både medarbejdere, ledelse og borgere.
- **Der igangsættes en handlingsplan** for socialtilsynenes praksis for borger- og pårørendeinddragelse, der skal sikre ensretning og styrkelse af inddragelsen, ikke mindst på børne- og ungeområdet.
- **Socialstyrelsens auditfunktion styrkes**, fx ved at indføre sanktionsmuligheder over for tilsyn, der ikke lever op til lovens intentioner.
- **Der gennemføres en kritisk granskning af dokumentationskrav** forbundet med både Socialstyrelsens og Styrelsen for Patientsikkerheds tilsynspraksis på sociale døgn- og botilbud.
- **Der gennemføres et tværministerielt arbejde** mhp. at sikre et hensigtsmæssigt samspil mellem Arbejdstilsynet, socialtilsynet og det sundhedsfaglige tilsyn på landets døgntilbud. Formålet er at afklare snitflader og sikre, at tilsynene fungerer i forlængelse af hinanden.

HELHED OG SAMMENHÆNG – BORGERINDDRAGELSE, FÆLLES MÅL OG ÉN PLAN

Borgere med behov for støtte på det specialiserede område har ofte behov for hjælp fra en række forskellige aktører og sektorer, herunder fx jobcentret, behandlingspsykiatrien, sociale indsatser, mv. I dag fungerer samarbejdet og overgangene mellem disse ikke godt nok, og borgere og pårørende oplever manglende overblik, helhed og koordination.

Dette giver i sig selv en nærliggende risiko for, at indsatsen ikke fungerer efter hensigten eller i værste fald fører til en forværring af borgerens tilstand.

Et bredt politisk flertal i Folketinget besluttede i december 2018 at arbejde for en ny hovedlov, der skal sikre en mere helhedsorienteret og sammenhængende indsats til borgere med komplekse behov. Socialpædagogerne støtter fuldt ud op om denne intention og har en række konkrete indspil til loven.

CASE: KOORDINERENDE INDSATSLANER I REGION SJÆLLAND OG DE 17 KOMMUNER

I Region Sjælland og de tilhørende 17 kommuner har koordinerende indsatsplaner forbedret samarbejdet med og omkring borgere med en dobbeltdiagnose og på psykiatriområdet generelt. Hver borger får udarbejdet en plan på et koordinationsmøde, hvor borgeren, pårørende og de fagprofessionelle skaber et overblik over vedkommendes situation, og konkrete indsatser drøftes og aftales.

På mødet aftales, hvem af de fagprofessionelle, der bliver borgerens koordina-

tor, så borgeren kun har én indgang til det koordinerende hold og indsats.

Det personlige møde mellem fagprofessionelle fra forskellige sektorer og tilbud er helt afgørende. Der opbygges relationer indbyrdes, det letter samarbejdet, og de planer, man lægger, virker mere forpligtende, når man sidder over for hinanden. For borgeren har det stor betydning at sidde med, blive lyttet til og høre, at alle parter taler samme sprog, og de oplever en sammenhæng i de ting, der sker omkring dem.

I mit arbejde med mennesker, som er diagnosticeret med autismespektrumforstyrrelse, er det vigtigt at have nyeste viden. Det kræver, at mine månedlige arbejdsopgaver tillader tid til at opsøge ny viden. Derfor er økonomiske midler til efter- og videreuddannelse vigtigt, hvis jeg skal bibeholde den høje faglighed fremadrettet.

- Socialpædagog

SOCIALPÆDAGOGERNES KONKRETE FORSLAG:

- **Hovedloven bør omfatte alle borgere med sammensatte behov**, uanset hvilken ydelse borgeren modtager. Målgruppen skal ikke begrænses ved at afskære dem, der ikke umiddelbart har et beskæftigelsespotentiale.
- **Det skal fremgå tydeligt af lovens formålsparagraf**, at hovedlovens udgangspunkt er et grundlæggende menneskesyn om, at borgerne er sammensatte mennesker med styrker og svagheder, som kan komme i spil, når forandringer i livet skal skabes – og at en forudsætning for forandringerne er inddragelse, sammenhæng og helhed.
- **Hovedloven bør sikre, at løsninger laves sammen med borgeren**, med respekt for borgerens egne håb, drømme og ressourcer, og at både proces og indhold skal give mening for borgeren. Det er afgørende, at kvaliteten i indsatsen sikres, og at borgeren oplever en meningsfuld, sammenhængende indsats, fx via forløbsprogrammer eller faglige standarder.
- **Alle borgere skal sikres en ret til en primær selvvalgt kontaktperson** og en samlet og koordineret indsatsplan med borgerens mål på tværs af sektorer og forvaltninger. Samarbejdet på tværs skal understøttes af klare guidelines og samarbejdsstrukturer så både borger, kontaktperson, pårørende og medarbejdere ved, hvordan det skal foregå i praksis.

INGEN PROFIT PÅ VELFÆRD

Kommunerne betaler flere milliarder kroner om året for ydelser leveret til udsatte borgere af private botilbud og opholdssteder. Det er afgørende, at det ikke er jagten på profit, der får private aktører til at drive sociale tilbud. Et overskud på driften skal gå til forbedring af kvaliteten i tilbuddet.

De fleste private tilbud leverer service af høj kvalitet til borgerne, men en mindre

del af de private tilbud er organiseret på en måde, som skaber risiko for misbrug og for at overskud, der skulle gå til forbedring af kvaliteten, i stedet benyttes til ejerens privatforbrug eller ender i skattelylande.

Derfor skal der gennemføres en skærpet økonomisk regulering af private sociale tilbud særligt med fokus på, at virksomheder, der driver tilbud på det sociale område, skal have forbud mod

at udlodde overskud til ejeren. Derudover skal kravene til private virksomheders dispositioner skærpes, når der indgås aftaler med fx ejere, bestyrelsesmedlemmer eller ledere, og så skal kravene til selskabskonstruktioner på det sociale område skærpes fx ved krav om overskuelige koncernstrukturer og forbud mod at være både ejer, leder og bestyrelsesmedlem.

Foto: Simon Jeppesen

SOCIALPÆDAGOGERNES KONKRETE FORSLAG:

- **Virksomheder, der driver tilbud på det sociale område, får forbud mod at udlodde overskud til ejerne.** Overskud skal geninvesteres i kerneopgaven, på samme måde som det i dag er tilfældet på friskoleområdet.
- **Kravene til selskabskonstruktioner på det sociale område skærpes,** så ejeren af et socialt tilbud fx ikke samtidig kan være både leder af tilbuddet og medlem af bestyrelsen.
- **Kravene til virksomheders dispositioner skærpes,** så der fx ikke kan lejes lokaler af virksomhedens ejer eller bestyrelsesmedlemmer.
- **Det økonomiske tilsyn skærpes.** Socialtilsynet skal modtage mere udførlige økonomiske oplysninger og tilsynets sanktionsmuligheder skal udvides.

ØKONOMISK OPPRIORITERING OG MERE SOLIDARISKE FINANSIERINGSFORMER

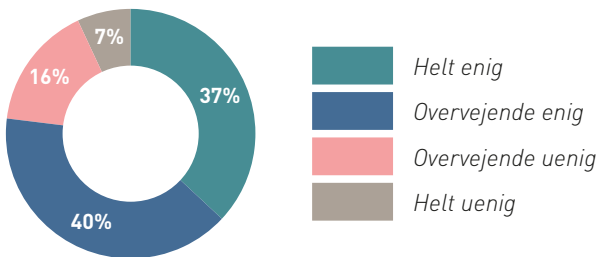
Det sociale område har længe været under pres. Den underfinansiering af velfærden, som vi har været vidne til gennem mange år, har betydet, at økonomien i mange tilfælde spiller en afgørende rolle for de indsatser, der sættes i værk.

Socialpædagogerne mener, at der er behov for at investere mere i det sociale

område – til gavn for den enkelte, for samfundet og for økonomien på den lange bane. Grundlæggende arbejder Socialpædagogerne for, at det sociale område opprioriteres økonomisk, og at den årlige fastlæggelse af bloktilskuddet tilgodeser den vækst, der er i målgrupperne på det sociale område. Der er derudover behov for, at der i de fremtidige økonomimodeller er flere

incitament til at vælge indsatser med høj faglig kvalitet. Finansieringen kan ske med en kombination af tilførsel af flere penge til området og en mere solidarisk fordeling, hvor kommuner med mange borgere med sociale udfordringer i højere grad tilgodeses.

SOCIALPÆDAGOGERNES MEDLEMMER OPLEVER, AT DER BLIVER SPARET I ET OMFANG, SÅ DET GÅR UD OVER BORGERNES MULIGHEDER FOR UDVIKLING OG TRIVSEL

Kilde: Socialpædagogernes bostedsanalyse 2019, n: 2447

FLERE OG FLERE ER SOCIALT UDSATTE, MEN UDGIFTERNE HALTER EFTER

PROCENTER	
Årlig stigning i antal modtagere, 2014-2018	4,1
Årlig stigning i udgifter, 2014-2018	1,2
Skønnet årlig fald i udgifter pr. modtager, 2014-2018	-2,7
Samlet fald i udgifter pr. modtager, 2014-2018	-10,5

Kilde: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (2020)
Flere og flere er socialt udsatte, men udgifterne halter efter, s. 4.

Socialpædagogisk uddannet personale specialiserer sig i målgruppen og er dygtige til at formidle indsatsen fagligt og professionelt. Rammen sikres med en fagligt dygtig ledelse, der er socialpædagogisk forankret og dermed også kan kommunikere og samarbejde tværfagligt og strategisk for at sikre de rette vilkår for medarbejderne, så de kan udføre en højt specialiseret indsats.

- Socialpædagog

SOCIALPÆDAGOGERNES KONKRETE FORSLAG:

- **Det sociale område skal opprioriteres økonomisk**, og den årlige fastlæggelse af bloktilskuddet skal tilgodes den vækst og kompleksitet, der er i målgrupperne på det sociale område.
- **Lavere refusionsgrænser og/eller højere refusionssatser.** Med denne model justeres den nuværende model, så den enkelte kommune får refunderet en større del af udgifterne over en vis grænse. Dette kan enten gøres ved, at refusionsgrænsen for statsrefusion i særligt dyre enkeltsager sættes ned, og/eller at refusionssatsen sættes op.

SOCIALPÆDAGOGERNE

STYRKE TIL AT VÆRE NOGET FOR ANDRE

SOCIALPÆDAGOGERNE

Brolæggerstræde 9 1211 København K

7248 6000

www.sl.dk

#SOCIALPOLITIKNU